

ומנין ליתן את האמור של זה בזה, ואף אוכל מנחת חביתין עובר בלאו — (13)

תלמוד לומר: "כליל" "כליל" לגזירה שוה: נאמר כאן במנחת כהן "כליל" ונאמר להלן במנחת חביתין "כליל":

מה להלן מנחת חביתין ב"כליל תקטר", אף כאן מנחת כהן ב"כליל תקטר".

ומה כאן מנחת כהן בא הכתוב ליתן לא

תעשה על אכילתו, אף להלן במנחת חביתין ליתן לא תעשה על אכילתו. (14)

בעי רבינא: כהן (15) שאכל מן האימורין (16) שדינם להיות נקטרים על גבי המזבח מהו שיעבור עליהם משום לאו ד"לא תאכל", כדמפרש ואזיל?

ומפרש רבינא את ספיקו: לאו דזרות, היינו לאו ד"וכל זר לא יאכל קודש" נויקרא כב

י' (17) לא קא מיבעיא לי, אין לי ספק שודאי ב-TU

ד"כליל תקטר" משמע הקטרה גמורה].

13. מנחת חביתין שהיא של כהן ממילא היא בכלל "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל"; וראה בזה בכתבים המיוחסים לגרי"ז לעיל נא ב, מה שכתב בזה על פי ספר המצוות להרמב"ם.

14. ולרבי אלעזר ברבי שמעון הדורש "לא תאכל" למנחת חובה, כיצד הוא הדין לענין לאו ד"לא תאכל", ראה בתוספות סוף ד"ה לאו דזרות, וב"קרבן אורה" ד"ה גמרא בעי, וב"חזון איש" ליקוטים כריתות סקי"א.

15. א. הקשה החזון איש [קדשים עמוד קעב סקי"ב]: למה נקט "כהן", שהרי בכליל אין מקום לחלק בין כהן לזר, והספק הוא: אי קרא דוקא במנחה, או בכל כליל?! וכן תמה ב"קרבן אורה".

וכתב ה"חזון איש", דצריך לומר, דלא נקט "כהן" אלא לאשמועין דחייב משום זרות; וראה ברמב"ם [מעשה הקרבנות יא ג] "וכן האוכל כזית מכל האימורין, בין כהן בין ישראל לוקה. כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה".

וראה עוד בקרבן אורה שתמה על לשון הפירוש המיוחס לרש"י שכתב: כהן שאכל את האימורין מזבח של כהן, כי מאי איריא זבח של כהן, במנחות הוא דאיכא נפקא מינה בין כהן

לישראל, אבל באימורין ליכא נפקא מינה בין כהן לישראל ובשניהם כליל הוא.

ב. [לכאורה דין הקומץ כדין האימורין לענין "לא תאכל", ומה שלא נסתפקה הגמרא בקומץ, אפשר שיש לומר על פי דברי רש"י שפירש את ספק הגמרא "מי קאי אכל הנקטרים, או דילמא אמנחות לחודייהו", ואם כן במנחות עצמם פשיטא לגמרא שהוא חייב; אך יש לדון בזה, כפי שיתבאר בהערה בעמוד ב].

16. כתב רש"י: מן האימורין: כליות ויותרת הכבד; וצריך ביאור, למה נקט דוקא אלו ולא חלבים?! וראה בזה בחידושים המיוחסים לרשב"א.

וב"שלמי יוסף" סימן קיב ביאר על פי מה שהביא מתשובת ה"אור שמח", שלמד מדברי התוספתא והתורת כהנים, שאין לאו ד"לא תאכל" בחלבים, וביאר את הטעם משום שאין איסור זה אלא במה שאם לא היה מוקדשין היה מותר לאכול, אבל במה שאסור אפילו כשהוא חולין, אין בו משום "לא תאכל"; ואולם בתוספות סוף ד"ה לאו דזרות, כתבו בהדיא דגם בחלבים יש לאו זה, וכן מבואר מלשון הרמב"ם [מעשה הקרבנות יא ג], שכתב "וכן האוכל כזית מכל האימורין ... לוקה", וכמו שהעיר שם.

17. כן פירש רש"י; והתוספות הקשו על זה, שהרי פסוק זה עוסק בתרומה, כמו שהוכיחו

לגבי הלאו ד"כליל תחיה, לא תאכל", מאי?
האם עובר האוכל את האימורין בלאו זה,
כמו האוכל מנחת כהן שהיא כליל, או שמא
לא נאמר לאו זה אלא במנחת כהן?

עובר עליו הכהן שאכל, כי אף כהן, לגבי
אימורים, כזר ייחשב.⁽¹⁾
כי קא מבעיא לי, מה שאני מסתפק, הוא

ואף שפסוק זה עוסק בתרומה, מכל מקום ילפינן
מפסוק זה אזהרה למעילה בגזירה שוה "חטא
חטא" מתרומה, כמבואר בסנהדרין פד א; "והא
דנקט הכא לאו דזרות, ולא קאמר לאו דמעילה,
לישנא דקרא נקט"; [ומיהו ראה ברבינו גרשום
שהביא אף הוא את הפסוק שהביא רש"י וכתב
"לא מיבעיא לי, דכהן גבי אימורין כזר דמי",
משמע שמשום זרות דוקא נקט, וכן תיקשי לפי
זה למה נקטה הגמרא "כהן", כי לענין מעילה
מה לי כהן מה לי זר, ראה בהערה בעמוד א
בשם ה"חזון איש"]. ואכן ברש"י שבועות כד ב
סוף ד"ה דדונו לאו [בסוף העמוד], מבואר
ד"זור לא יאכל כי קודש הם" בקדשים הנאכלים
לכהנים, כתיב.

והתוספות בשבועות כד ב כתבו, דאף על
גב דחלב לא חזי לכהנים, מכל מקום קרינן ביה
בהאי קרבן "ואכלו אותם אשר כופר בהם"
דהיינו בשר, ולא אתא למעוטי אלא כשאוכל
בשר חטאת ואשם לפני זריקת דמים דלא קרינן
ביה "ואכלו", וכן הוסיף ב"שיטה מקובצת" כאן
בדברי התוספות; וראה ביאור במחלוקתם —
ולשיטתם ביבמות לג א על פי ביאור הגרי"ז —
ב"שלמי יוסף" סימן קיב אות ב.

וב"אור שמח" [מעשה הקרבנות שם] כתב
ליישוב באופן אחר: משום שזר מיקרי להענין
המדובר, וכמו שבעבודת הלויים כתיב "זור לא
יקרב אליכם" והוי בכלל זה משורר ששיער, כיון
שהוא זר לאותה עבודה; ובאימורים הוי זר כל
שאינו למזבח ואף כהן בכלל זר, וזר שאכל
מחטאת ואשם לפני זריקה פטור, משום שהכהן
שלו עומד הבשר לא מצי לאכול הבשר לפני
זריקה, וכן האוכל מן העולה לפני זריקה אינו

[וכן פירש רש"י בחומש]; ומה שיישבו יתבאר
בהערה בעמוד ב.

והתוספות פירשו, שהכוונה היא ללאו
האמור בשמות כט לג גבי מלואים: "ואכל אהרן
ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח
אהל מועד. ואכלו אותם אשר כופר בהם למלא
את ידם לקדש אותם, וזר לא יאכל כי קודש
הם", שהיא אזהרה לזר האוכל קדשי קדשים.

1. איתא במכות יח א: אמר רבא, זר שאכל מן
העולה לפני זריקה חוץ לחומה, לרבי שמעון
לוקה חמש [ראה שם]; ומקשה הגמרא: ולילקי
נמי משום "זור לא יאכל כי קודש הם", הני מילי
היכא דלכהנים חזי [ומשום שנאמר באותו פסוק
"ואכלו אותם אשר כופר בהם", רש"י], הכא,
לכהנים נמי לא חזי —

ועוד שם בעמוד ב: זר שאכל מחטאת
ואשם לפני זריקה, פטור, מאי טעמא, דאמר קרא
"ואכלו אותם אשר כופר בהם ... וזר לא יאכל כי
קודש הם", כל היכא דקרינן ביה "ואכלו אותם
אשר כופר בהם" [לאחר זריקה], קרינן ביה "זור
לא יאכל כי קודש הם", וכל היכא דלא קרינן ביה
"ואכלו אותם אשר כופר בהם" [לפני זריקה] לא
קרינן ביה "זור לא יאכל".

ולפי זה הקשו התוספות: למה עובר כהן
שאכל את האימורין משום לאו זה — וכמו
שפירשו התוספות, כמובא בהערה בעמוד א —
והרי אף אימורים אינם ראויים לכהנים, ולא
קרינן ביה "ואכלו אותם אשר כופר בהם"?!
וכתבו, שמתעם זה לא פירש רש"י כאן
שהלאו הוא מפסוק זה, אלא הביא את הפסוק
האמור גבי תרומה [כמובא בהערה בעמוד א],

למיניהן. וכיון שנתבאר במשנה הקודמת אלו מנחות יש בהן חלק גם למזבח וגם לכהנים, מפרשת כאן המשנה אילו הן המנחות שאין בהן חלק לשניהם יחד, אלא שהן למזבח בלבד, או לכהנים בלבד.

מנחת כהנים [שמביא כהן], **ומנחת כהן משיח** [שמביא הכהן הגדול בכל יום "מנחת

אמר פשט ליה רב אהרן לרבינא: תא שמע ראייה מברייתא שעובר בלאו ד"לא יאכל", מהא דתניא, רבי אליעזר אומר: כל שהוא ב"כליל תהיה", בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו, ואף אימורים בכלל. (2)

מתניתין:

משנתנו ממשיכה בפירוט דיני המנחות,

בלאו זה, שאינו דומה לאימורין שהמין הזה הוא כליל למזבח כמו העולה, אבל קומץ כיון שיכול לקמץ ממה שירצה, יש לדון שאינו בכלל זה; ויש מי שכתב לפרש עוד, דמה שכתב רש"י לפרש דאימורין היינו כליות ויותרת הכבד, היינו משום דהוקשה לרש"י הרי אינו כליל, ולזה פירש שהמין הזה הוא כליל, אבל חלב כיון שיש גם שומן, שאינו חלוק ממנו במהותו [אלא במקומו בלבד], ואם כן אין זה כליל שיעבור עליו בלאו].

ג. ב"לחם משנה" דקדק מלשון הרמב"ם שאמר "כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה", שרק מה שעולה על המזבח הרי הוא בלא תעשה, אבל האוכל מפרים הנשרפים אינו לוקה, וכדמשמע גם מלשון הרמב"ם שם בהמשך דבריו, שהאוכל מבשר חטאות הנשרפת אינו לוקה משום לאו זה; וראה מה שכתב בזה ב"קרבן אורה" ד"ה גמרא בעי.

ד. הנה הרמב"ם כתב שהוא לוקה על לאו זה, וכן מבואר בלשון רבינו גרשום לעיל נא ב; אבל בתוספות סוף ד"ה לאו דזרות, הקשו גבי אוכל חלב מן המוקדשין — בכריתות ד ב — למה לא נזכר שם מלקות גם משום "כליל תהיה"; וכתבו בתירוץ אחד, שאינו לוקה על זה משום שהוא "לאו שבכללות", וכן מבואר ברמב"ן מכות יח א; [וראה "חזון איש" ליקוטים לכריתות סקי"א].

לוקה משום זרות דלא חזי לפני זריקה למזבח; אבל כשאוכל את האימורין לאחר זריקה כשהם ראויים למזבח, הרי שכל מי שאינו מזבח הוא בכלל זר, וראה עוד שם על לשון הגמרא במכות, ועוד.

ובשיטת הרמב"ם שלא הזכיר גבי אוכל מן האימורין שהוא לוקה משום זרות, כתב ב"ליקוטי הלכות" שהוא מפרש: "לאו דזרות לא קמיבעיא לי" שאין בזה משום שאינו ראוי לכהנים.

2. א. ראה ב"ערוך לנר" מכות יח ב, שנתלבט מנין לו לרבי אליעזר שלא זוהי בכל דבר שהוא ב"כליל תהיה", ראה שם; וראה עוד בחידושים המיוחסים להרשב"א.

ב. הנה לשון הברייתא הוא כל שהוא ב"כליל תהיה", ולפי זה לכאורה היה לנו לומר שהאוכל את האימורין אינו לוקה, שהרי הקרבן אינו כליל, כי אין נקטר על המזבח אלא האימורין; אך ראה לשון הרמב"ם [מעשה הקרבנות יא ג] "וכן האוכל כזית מכל האימורין ... לוקה, שהאימורין כליל למזבח ככל העולה, והרי נאמר במנחת כהנים כליל תהיה לא תאכל, כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה, ולוקין עליו בכזית", ומשמע מלשונו, שבאמת לא חייב הכתוב אלא על דבר שהוא "כליל" רק "שהאימורין כליל למזבח, כמו עולה".

[ויש להסתפק: אם האוכל את הקומץ עובר

חביתין"]⁽³⁾, ומנחת נסכים הבאה עם הקרבן, כולן למזבח, ואין בהן לכהנים כלום.⁽³⁾

ובזה, במנחות האלו, יפה כח מזבח מכח הכהנים, שרק למזבח יש חלק בו, והכהנים אינם אוכלים.

ואילו שתי הלחם הבאים בעצרת, ולחם הפנים המתחלק בכל שבת, נאכלין כולם לכהנים, ואין בהם למזבח כלום.⁽⁴⁾

ובזה, במנחות האלו, יפה כח הכהנים מכח מזבח, שהכהנים אוכלים אותן כולן, ולמזבח אין בהן חלק כלל.

גמרא:

שנינו במשנה: מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים. ובה יפה כח מזבח מכח הכהנים:

ומקשינן: וכי תו, ליכא?! וכי אין קרבנות נוספים שהמזבח אוכל את כולם, והכהנים אינם אוכלים, עד שאתה אומר "בזה יפה כח מזבח", שמשמע, שרק בקרבן הזה ולא

באחרים!?

והא איכא קרבן עולה, שכולה כליל לה', ואין הכהנים אוכלים ממנה!?!⁽⁵⁾

ומשינן: הרי איכא עורה של העולה, שהוא ניתן לכהנים.

ואכתי מקשינן: והא איכא עולת העוף, שיפה בה כח מזבח מכח הכהנים, שאף עורה נקטר על גבי המזבח!?

ומשינן: משנתנו מדברת רק בקרבן שמוקטר כולו על המזבח, ואילו עולת העוף אינה מוקטרת כולה על המזבח, שהרי איכא מוראה [הזפק] ונוצה [בני מעיה], שאינם מוקטרים על גבי המזבח, אלא בצד המזבח הם ניתנים, וכמו שנאמר [ויקרא א טז]: "והסיר את מוראתו בנוצתה, והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן".

ואכתי מקשינן: והא איכא נסכים [נסכי יין] שכולה למזבח, ואין בהם לכהנים כלום, שהרי מנסכים את כל היין לספלים!?

ומשינן: משנתנו מדברת בדברים המוקטרים

3. כל אלו שנזכרו כאן, אף אינן נקמצות; מלבד מנחת כהנים שלדעת רבי שמעון — כמבואר במשנה הקודמת — מנחת חוטא שלו נקמצת, אך אין שיריה נאכלים לכהנים, אלא קרבים בפני עצמן; ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון — כמבואר בגמרא לעיל — שיריה מתפורזין על בית הדשן לאיבוד.

4. כתבו התוספות: אף על גב דאיכא כבשים בהדי לחם, ובזיכי לבונה בהדי לחם הפנים, [שהם למזבח], מגופו מיהא ליכא למזבח.

5. מסתבר, שסברת הגמרא בקושייתה היתה: היות ואין הכהנים אוכלים ממנה, ורק העור שאינו עומד לאכילה — ניתן להם, הרי זה בכלל "יפה כח מזבח מכח הכהנים"; ויש ליתן בזה טעם, כי בכל הקרבנות מה שהכהנים אוכלים הוא גם כפרה, שנאמר "ואכלו אותם אשר כופר בהם" מלמד, שכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, [ראה לעיל עג א וברש"י שם], ואם כן סברה הגמרא שעיקר משנתנו מתייחס לפרט זה של הכפרה באיזה אופן הוא נעשה, אבל העור שניתן לכהנים אינו בגדר כפרה אלא מתנת כהונה היא.

על המזבח, ואילו נסכים אינם מוקטרים על המזבח אלא לשיתין אזלי [לחלל שתחת המזבח, כנגד הספלים הסמוכים לקרנות המזבח הם הולכים ויורדים], והם לא עולים על המזבח עצמו.

ומוסיפה הגמרא לבאר את לשון המשנה: ומאי "בזו", מה בא למעט לשון המשנה "בזה יפה כח מזבח מכח הכהנים", שמשמע "בזה", ולא בדבר אחר?!

ומפרשין: משנתנו באה לאפקי מדישמואל [להוציא מדעת שמואל].

דאמר שמואל: המתנדב יין, מביאו ומזלפו על גבי אישים [על גבי אש המזבח]. ולשיטתו של שמואל הרי יש עוד קרבן

שיפה בו כח מזבח מכח כהנים — קא משמע לן משנתנו שמיצטה את כל שאר הקרבנות, דגם המתנדב יין אינו עולה על האישים, אלא לשיתין אזלי [כלומר, מנסכו לספלים, ומשם הולכים הם לשיתין כשאר נסכים הבאים עם הקרבן], ואף למזבח אין בו חלק. (6)

אך מאידך גיסא, מסייע ליה לשון משנתנו, האומרת "בזה", שמשמע, ולא באחרים, למימרא אחרת של שמואל.

דאמר שמואל: המתנדב שמן, אין הוא עולה כולו לאישים, אלא, קומצו, ומקטיר את קומץ השמן, ושייריו של השמן נאכלים לכהנים. (7) ומסייעת לו משנתנו, שאמרה

הוא לשיתין כמו נסכים זה הוא יפוי כח המזבח, וממשנתנו משמע שאף בזה יפה כח המזבח, ובהכרח דלשיתין אזלי; וראה עוד בפירוש המשניות להרמב"ם.

ומהלך הסוגיא תמוה לפירושם, שהרי אם "בזה יפה כח המזבח" משמע, שיש עוד ענין בו יפה כח המזבח, אם כן מאי מקשה הגמרא "והאיכא עולה", "והאיכא נסכים"? ועוד, הרי על קושיית הגמרא מנסכים, מיישבת הגמרא דלשיתין אזלי, והיינו שאין זה יפוי כח המזבח, וזה היפך דבריהם דלשיתין אזלי הוא יפוי כח המזבח, וראה מה שכתב ב"תוספות יום טוב", וב"חק נתן" האריך בזה.

7. ראה זכחים צא ב, שנושאת ונותנת הגמרא שם בדין זה אם כולו לאישים או כשמואל; וראה עוד שם שעיקר נדבת שמן במחלוקת רבי עקיבא ורבי טרפון היא, ודברי שמואל לדברי רבי טרפון הם.

6. נתבאר על פי רש"י; אבל הרע"ב מפרש את דברי הגמרא באופן אחר, שכתב: "בזה יפה כח המזבח" לא הוי צריך למיתני, דהא חזינן דבזה יפה כח המזבח, ומילתא דפשיטא היא; אלא לאתויי המתנדב יין למזבח בלא קרבן, דלא תימא: מזלפו על האישים על האש והוא נשרף וכלה, ואין כח מזבח יפה בזה, קא משמע לן דלא, אלא מנסכו כשאר נסכים, ויורד לשיתין ... כדי שיהא כח המזבח יפה.

והיינו, דלפי רש"י, אם מזלפו על גבי אישים זה הוא יפוי כח המזבח, ואם יורד לשיתין אין זה יפוי כח המזבח, וממשנתנו משמע שביין אין יפוי כח המזבח, ובהכרח דלשיתין אזלי; [ואגב, ראה ב"מקדש דוד" סימן יא סק"א, שחקר בגדר זילוף על גבי אישים: אם הוא דין הקטרה, או שהוא דין ניסוך, רק הניסוך הוא על גבי האישים ולא לספלים כשאר נסכים].

ואילו לפירוש הרע"ב, אם מזלפו על גבי אישים אין זה יפוי כח מזבח שאין זו הקטרה אלא שריפה על גבי האישים, ואדרבה אם יורד

המזבח כלום, והכהנים אוכלים את הנשאר ממנו לאחר המתנות שנותנים ממנו "לפני ה'" ועל המצורע. ונמצא, שיפה בו כח הכהנים מכח המזבח!?

ומשינין: **הא איכא מתנותיו**, שמזים ממנו שבע פעמים "לפני ה'".⁽⁹⁾

מוסיפה הגמרא לפרש: **ומאי "בזו יפה כח הכהנים מכח מזבח"**, מה בא התנא ללמד באומרו "בזו"?

לאפוקי ממאן דאמר [לעיל מו ב], **שתי הלחם הבאות בפני עצמן** [וכגון שאין להם כבשים, לשיטת רבי עקיבא שהכבשים אינם מעכבים את הבאת שתי הלחם] **לשריפה אתיין** [לשריפה הן באות]. **קמשמע לן משנתנו שלא כך, דבזו** [בשתי הלחם] **יפה כח כהנים לעולם**, שהם אוכלים אותם בין שבאו עם כבשים ובין שבאו לבדם.⁽¹⁰⁾

"בזה יפה", שמשמע כי אין לך עוד קרבן שיפה בו כח מזבח מכח כהנים. ולכן, גם המתנדב שמן, רק קומצו עולה למזבח, ושייריו לכהנים.⁽⁸⁾

שנינו במשנה: **שתי הלחם ולחם הפנים**. ובה יפה כח הכהנים מכח מזבח:

ומקשינן: **ותו ליכא**, וכי אין קרבנות נוספים שרק הכהנים אוכלים ואין מקטירים מהם על המזבח!?

והא איכא חטאת העוף, שכולה נאכלת לכהנים, ואין מקטירים ממנה על המזבח כלום!?

ומשינין: **הא איכא דמה**, שמזים אותו על המזבח.

ואכתי מקשינן: **והאיכא גם לוג שמן של מצורע שנטהר**, שאין מקטירים ממנו על

[והנה לעיל מקשה הגמרא על מה ששינינו: "יפה כח מזבח מכח הכהנים": והאיכא עולת העוף, האיכא מוראה ונוצה; וכל שכן שיש להקשות שם: מה יפוי כח יש לכהנים במוראה ונוצה, ובהכרח, שדי במה שאינו עולה על המזבח; ואם כן אף כאן, כיון שחלק אינו לכהנים די בזה ואפילו אינו עולה על המזבח; אלא שלפי זה לא היה צריך רש"י לפרש שהכוונה היא למתנות שלפני ה', אלא לכל מתנותיו גם מה שנותן על המצורע, שהרי מכל מקום אינו לכהנים; ובפירוש המיוחס לרש"י אכן פירש: איכא מתנותיו לבהונות, דלא הוה כוליה לכהנים].

10. א. **בפירוש המיוחס לרש"י** כתב לפרש בשני אופנים:

א. לומר שאפילו לרבי עקיבא שאין הכבשים

8. **כתב רש"י**: ושייריו נאכלין, דלא הוי כוליה למזבח, ושאני ליה לשמואל בין שמן דמצי קמיין [ולכן קומצו ושייריו נאכלים], ובין יין דלא מצי קמיין [ולכן כולו לאישים], וכעין זה בתוספות; וב"שפת אמת" תמה: הרי יכול להקרישו ולקומצו, ואכן ראה בפירוש רבינו גרשום שכתב גבי שמן "יקפנו"; וראה עוד שם שתמה על דבריהם מגמרא.

9. **לשון רש"י** מכתב יד הוא: איכא מתנות על הפרוכת, דכתיב "והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'"; ומלשון זו משמע שהיה עומד בהיכל ומוזה; והתוספות חלקו על זה, שאינו עומד בהיכל אלא בעזרה.

והקשה ב"שיטה מקובצת": מאי קאמר, דאין הזאה זו על גבי המזבח, ומאי יפוי כח הוא זה למזבח!?! ולא יישב.

מתניתין:

ב. שב ונותן שמן על המנחה, ובולל
[“בלילה”].

ג. שב ויוצק את שארית השמן על הבלילה
[“יציקה”].⁽¹⁴⁾

וכן מנחת מחבת ומרחשת יש בהן שלשה
“מתן שמן”, אלא שנחלקו רבי וחכמים
במתנה השניה, שהיא ה“בלילה”, אימתי היא
נעשית:

והחלות — **בוללן**, עשר חלות שהוא עושה
במחבת או במרחשת,⁽¹⁵⁾ נותן את השמן
בפעם שניה [והיא ה“בלילה”] לאחר האפיה,
לאחר שפותת את החלות האפויות, ובולל
את פתיתי החלות עם השמן, ואינו בולל
כשהמנחה עדיין סולת, **דברי רבי**.

כל המנחות הנעשות בכלי [לבד מנחת
מאפה תנור, וכפי שיתבאר בגמרא],⁽¹¹⁾
טעונות שלשה מתנות שמן מלוג השמן
שהוא מביא לעשרון סולת, ושלשת המתנות
נמנות במשנה להיפך מסדר נתינתן:

יציקה בסוף, **ובלילה** קודמת לה, **ומתן שמן**
בכלי קודם לעשייתן [בתחילת העשייה קודם
נתינת הסולת].⁽¹²⁾

וכך הוא עושה במנחת סולת:

א. נותן מעט מן השמן בכלי [“מתן שמן
בכלי קודם לעשייתן”], ונותן את סולת
המנחה עליו, ולש את השמן והקמח יחד
במים פושרין.⁽¹³⁾

לעשייתה.

13. **כן מבואר ברש”י** מכתב יד כאן, שהלישה
קודמת לבלילה; וזה הוא **שלא כדברי**
הרמב”ם בפרק יג ממעשה הקרבנות שהלישה
אחר הבלילה, וראה בענין זה ב”מקדש דוד,
סימו ח; וראה עוד בהערות בגמרא.

14. מה שנתבאר בפנים, שמנחת הסולת טעונה
שלש מתנות, **כן מבואר ברש”י** מכתב יד כאן;
וכן בפירוש המיוחס לרש”י; **וכן מבואר**
בתוספות עה א ד”ה מה להלן, **וכן מבואר**
ברמב”ם הלכות מעשה הקרבנות יג ה; וראה
ב”משנה למלך” שם שהביא בד”ה ודע בשם
הרא”ם שהוא מסתפק בדבר, ותמה עליו הרבה;
וראה עוד ב”חזון איש” קדשים סימן כה ס”ק א
וב; וראה עוד בהגהות הגאון ר’ אלעזר משה
זצ”ל, ויתבאר עוד מזה בהערות שבגמרא.

15. א. **כן פירש רש”י** מכתב יד.

מעכבים את הלחם, מכל מקום לאכילה אתיין,
ולא כדעת הסובר לעיל שלשיריפה אתיין.

ב. לומר שאין הלכה כרבי עקיבא, כי לרבי
עקיבא שתי הלחם לשיריפה אתיין.

וראה עוד בדבריו שפירש עוד באופן אחר,
מה הן “שתי הלחם הבאות בפני עצמן”.

ב. העירו האחרונים, שלפי שיטת רש”י
בביאור הסוגיא, נמצא, ש”בזה יפה כח המזבח”
בא למעט: בזה ולא בנדבת יין, ואילו “בזה יפה
כח הכהנים” בא לרבות; אבל לפירוש הרע”ב
המובא בהערה לעיל שתייהן לרבות באו, וראה
בזה ב”תוספות יום טוב”.

11. ראה ביאור לשון “בכלי” בהערה 17.

12. **כתב בפירוש המיוחס לרש”י**: ואף על גב
דבמתניתין תני יציקה תחילה, אפילו הכי אינה
אלא באחרונה, והכי משמע מתניתין: בשעה
שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר,
וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם

לכוללה, אלא אופים את עשרת הרקיקין תחילה, ולאחר מכן מושחים אותם בשמן, כשהם שלימים, ופותתם, וקומץ מהם.

כיצד מושחין? — כמין "כי", דוגמת האות "כי" היוונית,⁽¹⁶⁾ כדמפרש בגמרא.

ישאר השמן שנותר לאחר המשיחה, **נאכלין לכהנים.**

גמרא:

שינו במשנה: כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלשה מתנות שמן: יציקה, בלילה, ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן:

ומפרשת הגמרא: "הנעשות בכלי", **למעוטי מאי?**

אמר פירש רב פפא: למעוטי מנחת מאפה

וחכמים אומרים: כולל בשמן את מנחות המחבת והמרחשת כשהן פולת, שלפני האפיה נותן עליהם את מתן השמן השני כדי לכוללן, ולאחר מכן אופה את הסולת הכוללה בשמן.

ויתבאר בכרייתא בגמרא סדר עשייתן לרבי ולחכמים; ויתבאר עוד בגמרא, שהודה רבי לחכמים.

ועתה מבארת המשנה את דין מנחת מאפה תנור, שהיא באה חלות או רקיקין, ומבארת את החילוק שבין החלות לבין הרקיקין:

החלות של מנחת מאפה תנור — טעונות בלילה בשמן, והיינו, שנותן על הסולת [כדעת חכמים] שמן, וכולל את הסולת והשמן, ואחר כך אופה, ופותת, וקומץ.

ואילו הרקיקין של מנחת מאפה תנור טעונים משיחה, שלא נותנים שמן על הסולת כדי

ביאר, שרק במנחות אלו יש דין לעשותם עשר חלות כמו ששינו לקמן עו א "כל המנחות באות עשר עשר", וממילא משתמע מלשון "והחלות בוללן" דזה לא קאי על מנחת הסולת; ומיהו אין דבר זה מוסכם, וברש"י מכתב יד לקמן עו א כתב, שאף את מנחת הסולת עושה עשר חלות לאחר הקמיצה, ובענין זה האריך ה"משנה למלך" בהלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה י, ויתבאר עוד מזה בהערות שבגמרא לקמן עה א, ועו א.

16. א. כמה שיטות יש בדבר מה היא צורתה: יש אומרים כאות ט, ויש אומרים כאות ג, ויש אומרים כאות נ, ויש אומרים כאות כ; ראה בזה ברש"י מכתב יד כאן, ובתוספות לקמן עה א ד"ה כמין כי, וראה עוד שם בשם "הערוך".

ובפירוש המיוחס לרש"י פירשה הן על חלות מחבת ומרחשת והן על חלות של מנחת מאפה תנור; ובודאי שאף לפי רש"י נחלקו גם במנחת מאפה תנור, שהרי בגמרא למדה רבי מלשון "חלות בלולות בשמן" האמור רק במנחת מאפה תנור; והרע"ב מפרש את מחלוקתם על מנחת מאפה תנור, וכן משמע בפירוש המשניות להרמב"ם וכמו שכתב ה"קרן אורה"; ויתבאר עוד מזה בהערות שעל הגמרא.

ב. כתב בפירוש המיוחס לרש"י: מנחת הסולת לא היה בה חלות, דבעודה סולת נקמצת; והיינו, שהוא בא לבאר את לשון המשנה "והחלות בוללן", דבהכרח זה קאי דוקא על מנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור ולא על מנחת סולת, שהרי את מנחת הסולת אין ספק שהוא בולל בעודה סולת קודם הקמיצה, ולזה

הנאפית בתנור, (17) שהיא אינה טעונה יציקה [וכפי שנלמד מן המקראות לקמן, דף עה

סוף עמוד א]. (18)

ומביאה עתה הגמרא ברייתא בה מבוארים

שמעשי המנחה לא היו נעשים בכלי שרת אלא מיציקה ואילך שהיא לאחר האפייה במחבת מרחשת ותנור, ואם כן אין חילוק ביניהם כלל לענין כלי שרת.

אך הרמב"ם בפירוש המשניות כתב גבי מנחת מחבת ומרחשת: ויהיה סדר עשייתה שנותנין השמן בכלי מכלי שרת ...; וראה ב"ספר המפתח" על שיטת הרמב"ם בענין כלי שרת במנחה, וב"זבח תודה" כאן; [אלא שיש לעיין בשיטת התוספות, כי אם לשיטתם היו נעשים כל מעשי המנחה בכלי שרת, נמצא שכבר קודם האפייה בתנור היתה המנחה בכלי שרת, שהרי היה נותן שמן בכלי שרת קודם לעשייתו, ואם כן כבר נתקדשה בכלי שרת, ומה יועילנו שהתנור אינו כלי שרת ואינו מקדש; ולכאורה היה נראה, שאין כוונתם לומר שהתנור אינו מקדש, אלא במקומות שם אין דין מתן שמן ובלילה בכלי [כגון שתי הלחם, או לחמי תודה לפי מה שכתבו האחרונים, שאין בו דין מתן שמן ובלילה בכלי כשאר מנחות], אבל במאפה תנור עצמו באמת אין שייך לדון שם בדין תנור אינו מקדש, ולא הביאו אלא שהתנור אינו כלי שרת; אך ראה בכתבים המיוחסים להגרי"ז].

ב. מלשון הרמב"ם בפירוש המשניות נראה, ש"נעשות בכלי" אינו כולל אלא את מנחת המחבת והמרחשת, ראה שם; וראה עוד בזה ב"לחם משנה" הלכות מעשה הקרבנות יג ה: "ואף על גב דבמתניתין ...", ובמה שכתב עליו ה"משנה למלך" פרק יג שם הלכה י, בד"ה ודע [השני], ובמה שכתב עוד בזה ה"משנה למלך" — שם הלכה ה ד"ה ודע שמה — בשם הרא"ם, ומה שכתב עליו; וראה עוד ב"טהרת הקודש".

18. נחלקו הראשונים, אם מנחת מאפה תנור

ב. בברייתא בגמרא מתבאר, שמשנתנו כדעת רבי שמעון שהוא סובר כן, אבל תנא קמא בברייתא שם סובר, שהוא מושח על פני כולו; וכן מה שנתבאר במשנתנו שהמותר נאכל לכהנים, במחלוקת היא שנויה ודעת משנתנו כדעת רבי שמעון, אבל לתנא קמא מושח וחוזר ומושח עד שיכלה השמן, ודעת הרמב"ם כדעת תנא קמא ושלא כסתם משנתנו, כמבואר בהלכות מעשה הקרבנות יג ט.

17. **א. ביארו התוספות:** "לא מיקרי נעשית בכלי, דקסבר: אין תנור מקדש", [וראה ביאור אחר בלשון זו ב"חזון איש" קדשים סימן כה סק"ז].

ולכאורה ביאור דבריהם הוא, על פי מה שכתב בפירוש המיוחס לרש"י במשנה "כל המנחות הנעשות בכלי שרת: כגון מנחת מחבת ומרחשת; יציקה ובלילה ומתן שמן: שבתחילה היה נותן השמן בכלי ... לאפוקי מנחת מאפה שאין כל מעשיה בכלי [כלומר, בכלי שרת, כן הוא בפשוטו] שהרי נאפית בתנור", וזו היא גם כוונת התוספות, ולזה ביארו שהתנור לא היה כלי שרת ולכן אינו מקדש.

ומבואר מדבריהם שכל מעשי המנחה היו נעשים בכלי שרת; אך הנה הרמב"ם [מעשה הקרבנות יג ה] כתב: מנחת הסולת כיצד היתה נעשית: מביא עשרון סולת ... ואחר כך נותן שמן אחר על הסולת וכולל הסולת בו "ואחר כך נותנה בכלי שרת" וצק לתוכה שמן; ושם בהלכה ו: מנחת המחבת והמרחשת כיצד: נותן השמן בכלי ... ואופה אותה במחבת או במרחשת כמו שנדר ופותר אותה פתים, ונותנה בכלי שרת, ויוצק עליה שאר השמן; וכן כתב שם בהלכה ח, גבי מנחת מאפה תנור שאחר פתיחת החלות היה נותנם בכלי שרת; ומבואר,

המקורות לשלשת מתנות השמן במנחת מחבת ומרחשת:

נאמר במנחת מאפה תנור [ויקרא ב ד]: "וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור, סולת חלות מצות **בלולות בשמן**, ורקיקי מצות **משוחים בשמן**".

ונאמר במנחת מחבת [ויקרא ב ה]: "ואם מנחה על המחבת קרבן, סלת **בלולה בשמן**, מצה תהיה. פתות אותה פתים ויצקת עליה **שמן**, מנחה היא".

ונאמר במנחת מרחשת [ויקרא ב ז]: "ואם מנחת מרחשת קרבן, **סלת בשמן** תעשה".

ונאמר גבי לחמי תודה [ויקרא ז יב]: "אם על תודה יקריבנו, והקריב על זבח התודה חלות מצות **בלולות בשמן**, ורקיקי מצות **משוחים בשמן**, וסולת מורבכת חלות **בלולות בשמן**".

תנו רבנן: נאמר במנחת מרחשת "**סלת בשמן תעשה**", ומשמע שתינתן סלת המנחה בתוך השמן. **מלמד** הכתוב, שמנחת מרחשת **טעונה** תחילה **מתן שמן בכלי**, לפני שנותן לתוכו את הסולת על השמן.

מכאן למדנו את דין מתן השמן הראשון, שצריך ליתן שמן בכלי, קודם לעשיית המנחה, במנחת מחבת.

וכמו כן, דרשינן "**קרבנך**" [שנאמר במנחת מרחשת] "**קרבנך**" [שנאמר במנחת מחבת] **לגזירה שוה**:

מה כאן, במנחת מרחשת, **מתן שמן בכלי** טו-א קודם לעשייתה, **אף לחלן**, במנחת מחבת, **מתן שמן בכלי** קודם לעשייתה.

ועתה מבארת הגמרא את המקור למתן השמן השני והשלישי בשתי המנחות.

ומה לחלן במנחת מחבת, יש בה **יציקה** של שמן, **ובלילה**, שהרי אמר הכתוב "סולת בלולה בשמן, ויצקת עליה שמן". **אף כאן**, במנחת מרחשת, **יציקה ובלילה** —

הרי למדנו לשלש מתנות שמן, הן במנחת ממחבת והן במנחת מרחשת.⁽¹⁾

שנינו במשנה: **חלות** — **בוללן**, **דברי רבי**. **החכמים אוימרים**, **סולת**:

תנו רבנן: נאמר במנחת מחבת "**סלת**

המשיחה ברקיקין, אבל אינה טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתן, ואינה טעונה יציקה; ראה בכל זה ב"משנה למלך" הלכות מעשה הקרבנות [יג ה ד"ה והנה], וב"חזון איש" קדשים סימן כה ס"ק א וב.

1. מפשטות הסוגיא היה נראה, שמנחת הסולת אינה טעונה שלש מתנות [ראה בזה בהערה במשנה], שהרי לא ריבתה הברייתא לכל אלו

טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתן כשאר המנחות, ולפי שיטה זו נמצא, שמנחת מאפה תנור טעונה שתי מתנות שמן, האחת קודם לעשייתן כשהיא סולת, והשניה היא הבלילה בחלות ומשיחה ברקיקין, וזו היא דעת רש"י מכתב יד, והפירוש המיוחס לרש"י; וכן היא דעת התוספות לקמן עה א ד"ה מה; ואילו דעת הרמב"ם נראית, שמנחת מאפה תנור אינה טעונה אלא מתן שמן אחד, והיא הבלילה בחלות או